

Dags att börja om från början

Katastrofen ger goda möjligheter till utveckling också för de fattiga

De miljoner fiskarfamiljer och kustbor som drabbats av tsunamin hör till de fattigaste på jorden. Men de bor i länder som befinner sig i en dynamisk ekonomisk och social utveckling. Kan den smärta vi nu har sett hos dem lära oss något om behovet av utveckling också för dem? Hur ska en långsiktig rehabilitering och utveckling gå till?

De senaste årtiondenas framsteg i utvecklingsländer som Thailand, Indonesien, Sri Lanka och Indien är oomtvistliga. Jordbruk och industri har utvecklats starkt och levnadsstandarden har ökat. Alltmer av jordens industriproduktion flyttar till dessa länder, den gröna revolutionen har gett mat åt det stora flertalet, tjänster och vetenskap är under stark utveckling. Turistindustrin är på stark frammarsch och sysselsätter en växande del av befolkningen.

Samtidigt finns det en skriande nöd bland stora grupper. Det gäller Indien i första hand men också i stor uträkning Sri Lanka och Indonesien. Enbart i Indien beräknas mellan 25-30 procent av befolkningen leva under existensminimum – tio procent är allvarligt undernärdd.

Det är just bland kustbefolkningen som många av de allra fattigaste lever. Traditionellt bedrivs det kustnära fisket på en låg teknologisk nivå som nätt och jämnt ger mat för dagen. Ofta är fiskarna i händerna på köpmän som äger båtarna, om än aldrig så små, och tar hem det mesta av den lilla förtjänsten. Lån till ockerräntor är ofta fiskarens lott för att få ihop till den dagliga försörjningen, barnens skolgång, eller behandling av de sjukdomar som följer i undernäringens spår. När sedan fiskebeståndet minskar genom det hänsynslösa rovfiske som en växande industrifiskeflotta bedriver trängs man in ett hörn av tilltagande elände.

Men stränderna, öarna och kustbyarna är också ibland fristäder för andra, 'flyktingar' som inte kan leva och försörja sig i jordbruket eller stadsekonomin. Stranden är en av de få allmänningarna i länder där annars all mark är privatägd eller kontrollerad av en bygemenskap. Där kan man bygga sin hydda och tillfredsställa åtminstone ett av de mest grundläggande behoven. Där kan man fiska, kanske sälja något till en och annan turist eller bege sig till platser med säsongarbeten.

Vad vi ser framför oss är alltså miljoner av de allra fattigaste, som nu mist även denna sin fattiga existens. Nu finns chansen till satsningar som kanske inte är strategiska om man vill åstadkomma snabb ekonomisk utveckling i dessa länder, men som kan fördela välståndet till gagn för fattiga befolkningsgrupper i dessa samhällen och också staka ut vägen mot en mera hållbar utveckling i alla avseenden.

Återställa eländet igen?

Men vad ska man då göra för att inte bara återställa den marginalsituation som de flesta levtt under? Ska, som vi nu ser, förnumstiga regeringsadministrationer trösta befolkningen och flytta fiskarna in i landet för att skyddas från nästa flodvåg? Ska köpmän, ockrare, och industrifiske bara fortsätta mens vanligt folk i bästa fall får en hydda, en usel skola och en hälsoklinik utan personal och mediciner?

Nej, långsiktig rehabilitering och utveckling kräver mycket mer. Dels behöver hela kustregionen planeras långsiktigt utifrån miljömässiga aspekter: plantering av mangroveträd till skydd mot havets

härjningar, anläggning av kanaler innanför kusten där fiskodling kan ske och en mer genomtänkt bebyggelse och sanitär infrastruktur för att återge kusterna rent vatten. Jord och brunnar som drabbats måste avsaltas. Dessutom behöver kustekonomin få en ekonomisk och social utformning, som sätter de fattiga i första rummet och som kan försörja en stor och växande befolkning. Katastrofen ger just möjligheten att "börja om från början".

Ett starkare skydd för det kustnära fisket skulle behövas. En effektiv reglering av industrifisket skulle ge kustfisket en helt ny chans, en chans som skulle vara slagkraftig i kombination med en bärkraftig turism.

Kusterna och öarna är ideala platser för turism, såväl inhemsk som från hela världen. Tillgången på arbetskraft är god och möjligheterna till service obegränsad. Det är alltså möjligt att satsa på en turistindustri i stor skala inte bara i Thailand och Sri Lanka utan också i Indonesien och Indien. Med turism följer annat, behov av färsk fisk och grönsaker, handel, kringtjänster och hantverk.

Med en statlig samordning skulle väl-

Makarna Kumar sitter på ruinen av sitt hem i byn Annan Koil i Tamil Nadu. Mellan sig har de ett porträtt på femåriga dottern Kalaiyarsi. På annandagsmorgon fick hon en låtsasmobil av sin pappa. Hon blev så glad att hon sprang ner till stranden för att visa den för kamraterna som lekte där. Några minuter sedan sköljde den första vågen in över land...

FOTO: FREDRIK RENANDER

planerade rekreationsanläggningar kunna byggas över större kustområden än som vad hittills varit fallet. Inte minst ur miljösynpunkt vore en utspridd bebyggelse att föredra framför den koncentration som hittills rått. Det finns också plats för en ekologiskt inriktad turism.

Andra former av turismanläggningar skulle kunna prövas. Varför inte kooperativ drivna av en fiskeby? Vid sidan av internationella hotellkedjor skulle lokala företagare få chansen att utveckla mindre hotell, gästhem, restauranger, dykskolor, etc.

Vem kan göra detta?

Svenska Sida har utvecklat genomtänkta principer för ett svenskt deltagande i återuppbyggnadsarbetet. Principerna är i linje med det ovan sagda. Man har också varnat för de organisatoriska och politiska svårigheterna (DN-debatt 26 januari). Samordningsproblem, korruption och politiska konflikter kan sätta käppar i hjulen för det mesta. Detta är sannerligen inte lätt.

Samordningsproblemen är gigantiska med tidens extremt nyliberala tendens: staten drar sig tillbaka från övergripande an-

svar och investeringar i social och fysisk infrastruktur. Allt mer överläts åt marknaden och nationellt och internationellt finansierade sk frivilligorganisationer som anses företräda det goda civila samhället. Resultatet blir ett lapptäcke av mer eller mindre effektiv statlig reglering och ojämn utveckling, till exempel effektiv privat skola och läkarmottagning i en by med medelklassbosättning, i nästa by ingenting.

Inför undantagstillstånd

När nu i stort sett all världens regeringar, internationella organisationer med FN i spetsen och verkligt ideella frivilligorganisationer ska göra stora insatser borde man kräva ett rejält undantagstillstånd.

Under FN:s ledning behövs en aktiv och intervenerande statsintervention för att få alla bitarna på plats, det vill säga en samordning av återuppbyggnadsinsatserna. Det skulle också kunna bidra till ett återupprättande av den kreativa balans mellan stat, marknad och politisk nerifrånmobilerings, som tidigare spelat en så viktig roll i den snabba asiatiska utvecklingen efter andra världskriget.

Korruptionen i statlig förvaltning är av två slag. Dels det sedan kolonialtiden inbyggda "belöningsystemet" till anställda i offentlig förvaltning (delvis utvecklat som protest mot det koloniala förtrycket) som numera anses som kulturdrag. Dels den mycket större och rent kriminella mutan som utvecklas i ständigt nya former överallt där beställningar ska göras på kommersiella såväl som politiska marknader.

Det ovan föreslagna undantagstillståndet skulle om inte eliminera så åtminstone drastiskt kunna minska utrymmet för den senare typen av korruption. Den förra är förmodligen lika svår att bekämpa på kort sikt som den "släkting" vi ser inom företag och politiska apparater i de utvecklade länderna. För det krävs omvälvande folklig mobilisering och en ny moral.

Inbördeskrigen i Sri Lanka och Indonesien kan också sätta käppar i hjulen för en långsiktig återuppbyggnad och kanske till och med förvärras om arbetet bedrivs på fel sätt.

Det är svårt, men för undantagstillståndet gäller att man verkligen drar in parterna på lika villkor, där just samarbete skapar en win-win situation för båda parter, och fortsatt konflikt det motsatta resultatet. Kan ett undantagstillstånd åstadkomma även detta?

Möjligheterna finns alltså men också svårigheterna. Det är bra att Sida sett dem, frågan är nu hur vi omsätter den insikten i praktiken?

Sida är för litet att ensamt driva detta i regionen, men kanske kan Sida och UD gemensamt med likasinnade länder driva på FN att leda hela återuppbyggnaden på det sätt som föreslagits ovan.

Staffan Lindberg

Nu behövs nya indiska familjer

Strax efter tsunamin satte många av de drabbade länderna tillfälligt stopp för adoptioner. Nu tycks de vara på gång igen, åtminstone i Indien.

Rädslan för att barn skulle hamna hos människosmugglare var stor i kaoset som rådde de första veckorna efter att tsunamin gjort tusentals barn föräldralösa.

– I första hand ska barnen föras samman med lämpliga familjer i släkten eller, om det inte går, i byn de kommer ifrån, säger **Nilima Mehta** på väg till Tamil Nadu för att planera för den långsiktiga rehabiliteringen där.

Hon är professor vid Socialhögskolan i Mumbai och har tidigare deltagit i räddningsarbete efter katastrofer, senast vid jordbävningen i Bhuj.

– Där behövde nästan inga av barnen adopteras.

Om adoption ändå blir aktuell är det i första hand indiska familjer som får adoptera. Och flera sådana har hört av sig till både myndigheter i Tamil Nadu och till CARA, den indiska adoptionsmyndigheten. Som nu verkar lätta på restriktionerna.

– Det har börjat bli dags att leta familjer till de barn som inte fått nya hem, säger CARA:s chef **Renuka Chidambaram** till *Navhind Times*.

Katarina Sandström Blyme

FOTO: SÖREN SOMMELIUS

Även Kerala drabbades av tsunamin. Mamman med sin son klarade sig. Men alla hade inte samma tur.